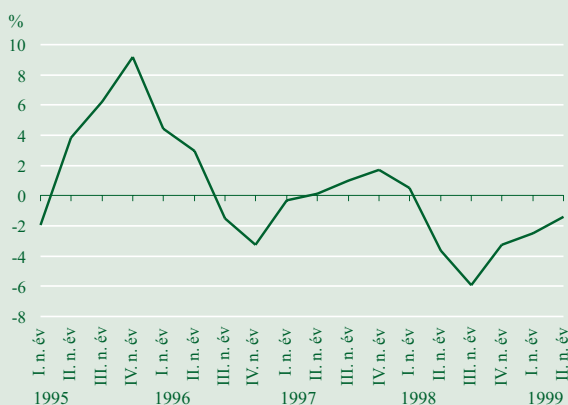

III. Keresleti tényezők

A nemzeti számlák szerinti nettó export GDP növekedéshez való hozzájárulása*

* A GDP százalékában.

A GDP és komponenseinek éves növekedési üteme*
(előző év azonos időszaka = 100)

	1998**		1998				1999	
	új	régi	I. n. év	II. n. év	III. n. év	IV. n. év	I. n. év	II. n. év
	módszer	ter	n. év	n. év	n. év	n. év	n. év	n. év
Végso fogyasztás	4,0	4,0	2,8	3,8	4,1	5,7	3,7	4,8
Lakossági fogyasztás	4,3	4,3	2,8	4,1	4,4	6,1	3,7	4,6
Közösségi fogyasztás	2,6	2,6	3,2	1,9	2,2	3,0	3,3	5,5
Bruttó felhalmozás	16,1	18,7	6,7	26,1	30,5	13,0	10,6	6,2
Állóeszköz-felhalmozás	11,4	11,4	7,0	12,7	18,1	8,2	6,4	6,8
Belföldi felhasználás összesen	7,4	8,1	3,6	9,0	11,1	8,3	5,6	5,2
Export	16,0	16,0	29,0	17,6	12,5	9,5	8,3	6,8
Import	22,2	22,2	25,1	25,5	24,5	16,1	12,4	8,9
Belföldi felhasználás + nettó export	4,3	5,1	4,5	5,1	5,6	5,2	3,3	4,0
Statistikai eltérés a GDP százalékában	1,1	-	-	-	-	-	-	-
GDP	5,1	5,1	4,5	5,1	5,6	5,2	3,3	4,0

* Az anyagban felhasznált éves és negyedéves GDP számítások MNB becslések, amelyek elérhetnek a KSH hivatalosan publikált adataitól. Negyedéves GDP számítások Magyarországon nem túl hosszú ideje készülnek, a módszertan folyamatosan változó, fejlődő. A KSH adatok relatíve későn állnak rendelkezésre, ezért az MNB jelenleg saját becsléseit használja, amelyek konzisztensek az MNB egyes jövedelemtulajdonosok jövedelemhelyzetét bemutató elemzéseivel.

** 1997-től a KSH GDP publikációiban a felhasználási oldalon külön sorban jeleníti meg a termelési és a felhasználási oldali statisztikai eltérést (ami a termelési és felhasználási oldali becslési eredmény különbsége). Korábban ezt a tételet a készletfelhalmozás sora tartalmazta, így része volt a bruttó felhalmozásnak és a belföldi felhasználásnak. Az új módszertan szerint azonban a statisztikai eltérés mind a belföldi felhasználáson, mind a külkereskedelmi egyenlegen kívüli önálló tételeként jelenik meg. A rendelkezésünkre álló KSH információk és szakértői becslések alapján készítettük el az új közlési rendnek megfelelő 1998. évi GDP mérleget, amelyben a statisztikai eltérés a folyó áras GDP 1,1%-át teszi ki. A negyedéves számítások a korábbi módszertannal készültek, vagyis a statisztikai eltérés a bruttó felhalmozás tételei között szerepel.

A magyar gazdaság növekedése enyhén gyorsulva 1999 második negyedévében – becsléseink szerint – 4%-kal bővült az előző év hasonló időszakához viszonyítva. A növekedés gyorsulása úgy ment végbe, hogy a belföldi felhasználás növekedéshez való hozzájárulása kismértékben csökkent és a nemzeti számlák szerinti nettó export kevésbé csökkentette a GDP-t, mint az előző negyedévekben.

A belföldi felhasználáson belül alapvetően a beruházások GDP növekedéshez való hozzájárulása esett vissza, a fogyasztási kiadások szerepe az elmúlt négy negyedévben meglehetősen stabilitást mutat.

A lakosság rendelkezésre álló jövedelmének második negyedéves növekedési üteme (3%) nem érte el a fogyasztás bővülési dinamikáját (4,6%). A lakossági fogyasztás esetében már hosszabb ideje ez a négy százalék körüli növekedési ütem figyelhető meg, ami azt mutatja, hogy a háztartások optimális fogyasztási pályájukat a hosszú távú jövedelem tendenciájának megfelelően alakítják ki, s a rövidtávú ingadozásoknak hatása minimális.

1998 végétől a korábbiaknál kedvezőtlenebbé vált külföldi értékesítési lehetőségek a vállalkozások körében viszonylag gyors alkalmazkodási folyamatot indítottak meg. A romló külpiaci konjunktúra az év elején a magánszektor belföldi keresletét is visszavetette. 1999. második negyedévében a külpiaci helyzet konszolidálódásáról beszélhetünk, amire a magánszektor a beruházások növekedési ütemének enyhe gyorsításával reagált. A nemzetgazdasági állóeszköz-felhalmozás az előző negyedévit némileg meghaladó ütemben, 6,8%-kal emelkedett.

A nemzetközi gazdasági környezet előnyösebbé vált a második negyedév során az év elejéhez képest. Az euró-régióban a fellendülés jelei mutatkoznak, a CEFTA országok gazdaságai stabilizálódnak, az orosz és a koszovói válság lecsengése pedig a kétoldalú kapcsolatok normalizálódását vetíti előre. A kedvező kül gazdasági környezet érezteti hatását a külkereskedelmi forgalomban, ahol a vámárnyilatkozatok alapján euróban kiszámított export növekedési üteme a második negyedévben némileg meghaladja az import hasonló mutatóját. Mindez nem olvasható le a GDP szerkezetű export és import adatokból, aminek oka a szolgáltatások egyenlegének romló tendenciája.

1. Lakossági fogyasztás

A háztartások 1999 második negyedévében jelentős mértékben növelték teljes kiadásait, melynek következtében a pénzügyi megtakarítási rátájuk az előző negyedévi 6,2%-ról

3,7%-ra esett vissza.¹ A háztartások összes kiadásain belül a fogyasztási kiadások a második negyedévben enyhén gyorsulva 4,6%-kal nőttek, miközben felhalmozási kiadásaik még látványosabban bővültek, ennek következtében a háztartások megtakarítási rátája az előző negyedévi 13,2%-ról csak 12,8%-ra esett vissza.

A reáljövedelmek növekedési üteme az év első három hónapjához képest mérséklődött, ami mindenekelőtt az összes jövedelem mintegy kétharmadát kitevő munkajövedelmek lassabb bővülésének köszönhető.

Ezzel szemben a társadalmi juttatások növekedési üteme emelkedett az első negyedévhez viszonyítva, aminek jórészt adminisztratív indokai vannak, ugyanis az első negyedévben esedékes gyermektámogatások zömét csak a második negyedévben folyósították. A tőkejövedelmek második negyedéves visszaesését pedig a csökkenő inflációt kísérő mérséklődő kamatok magyarázzák.

A pénzügyi megtakarítási ráta jelentős visszaesése nem igazán meglepetés. Mint azt már korábbi inflációs jelentéseinkben is megírtuk, a lakásépítések után részben visszaigényelhető ÁFA lehetőségének megjelenésére a háztartások már a tavalyi évben is gyorsan reagáltak, amit jól mutat a pénzügyi megtakarítási ráta tavaly második negyedévtől tapasztalható megugrása és ezzel párhuzamosan a felhalmozási ráta hasonló mértékű visszaesése.

A pénzügyi megtakarítási ráta ez évi szélsőséges visszaesése mögött adataink szerint az áll, hogy mint ahogy jeleztük, ugyanaz a folyamat most fordítva játszódik le. Az előbb elmondottakból viszont az következik, hogy a rövid távú fogyasztási dinamika nem értékelhető a viszonylag gyorsan rendelkezésre álló pénzügyi megtakarítási ráta alapján.

A teljes megtakarítási ráta kismértékű növekedése – figyelembe véve a nyugdíjreform hatását is a megtakarításokra – azt implikálja, hogy fogyasztás bővülése gyakorlatilag megegyezik a jövedelmek növekedésével.

Új jelenség viszont, hogy az egyéni fogyasztó szintjén a likviditáskorlátosság oldódni látszik a lakossági hitelezés régen várt megindulásával.

Mint az ábra mutatja, ez volt az első év a rendszerváltás óta, amikor a lakosság külső forrást vont be kiadásainak finanszírozására.

A lakossági hitelfelvétel megindulása jóléti szempontból örvendetes jelenség, hiszen hozzájárulhat a fogyasztásnak a lakosság szélesebb rétegeit érintő simításához, s ha a lakossági hitelállományok elérnek egy kritikus tömeget a monetáris politika transzmisszióját is elősegíthetik.

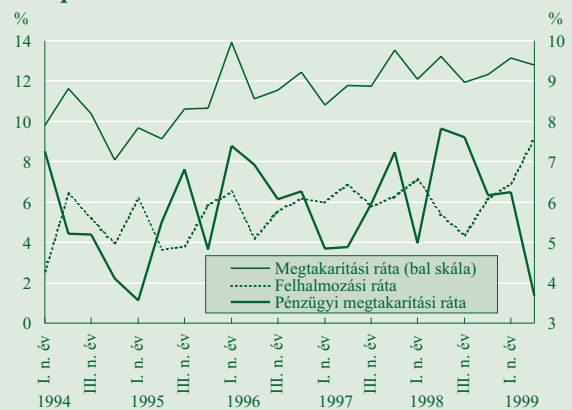
A hosszú távú kedvező hatások mellett azonban a gazdaságpolitika alakítóinak rövid és középtávon ezt az új jelenséget mindenképpen figyelembe kell venniük politikájuk alakítása során a fizetési mérleg célok teljesülése érdekében.

A lakossági jövedelem és a fogyasztás reálértékének éves növekedési üteme (változás az előző év azonos időszakához képest)

	1998	1999		
		I. n. é v	II. n. é v	I. félév
Lakossági jövedelem	2,8	4,0	3,0	3,4
Lakossági fogyasztás	4,0	3,7	4,6	4,0

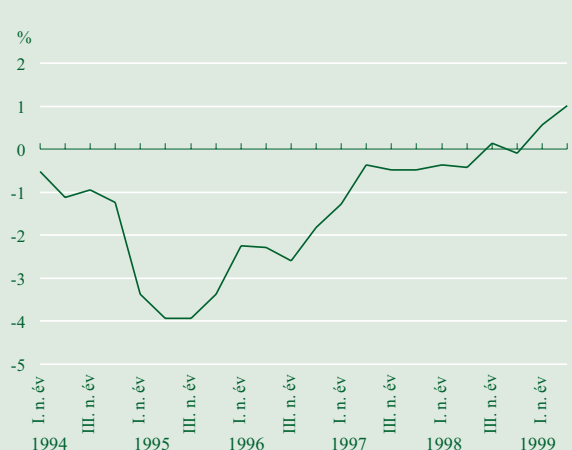
* A lakossági jövedelem volumenindexeinek kiszámításánál a magán-nyugdíjpénztárba történő befizetéseket nem tekintettük a rendelkezésre álló jövedelem részének.

A háztartások megtakarítási rátájának és komponenseinek alakulása*

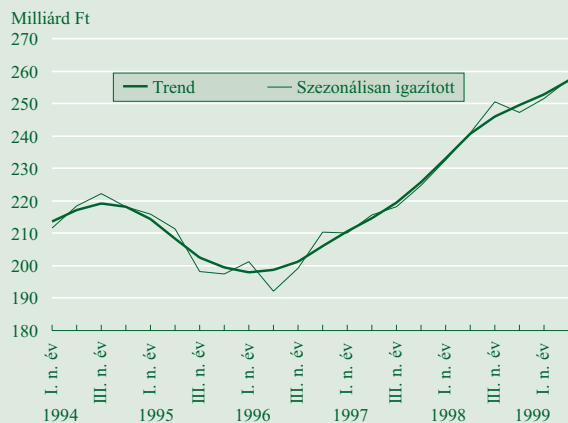
* Szezonálisan igazított adatok az inflációszűrt rendelkezésre álló jövedelem százalékában.

A háztartások nettó hitelfelvétele*

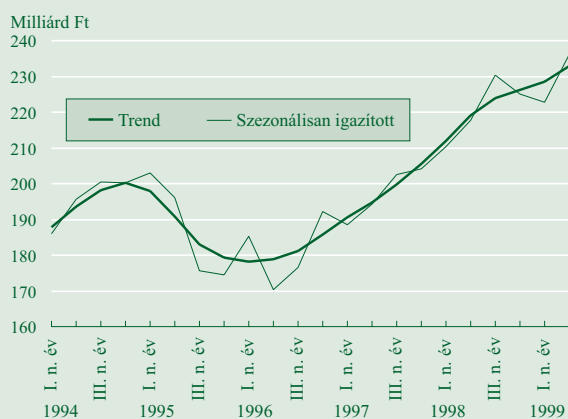

* Szezonálisan igazított adatok az inflációszűrt rendelkezésre álló jövedelem százalékában.

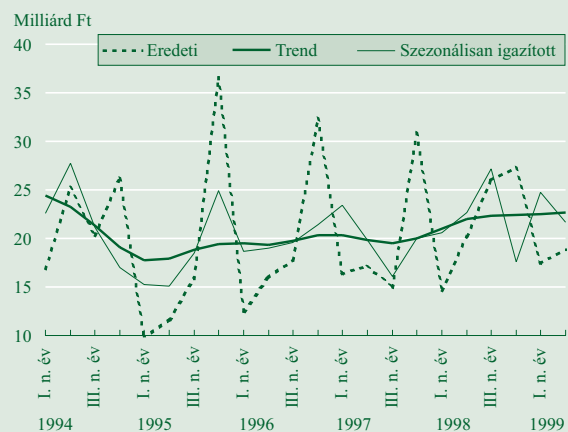
¹ Az ebben a részben említésre kerülő megtakarítási ráták mind inflációszűrt és szezonálisan igazítottak.

A nemzetgazdasági állóeszköz-beruházások alakulása*

* 1994. első negyedéves áron.

A magánszektor beruházásainak alakulása*

* 1994. első negyedéves áron.

A közösségi szektor beruházásainak alakulása*

* 1994. első negyedéves áron.

2. Beruházások**2.1 Állóeszköz-beruházások**

A nemzetgazdasági beruházások volumene 1999 második negyedévében – az előző negyedévhez közel hasonló mértékben – 6,8%-kal nőtt az előző év azonos időszakához képest. Mindez arra utal, hogy a beruházások 1998 második feléve óta tartó lassabb növekedése folytatódik.

A magánberuházások által dominált ágazatokban a beruházások volumene 8,8%-kal volt magasabb, mint az előző év hasonló időszakában. Az utolsó negyedév adatai alapján még nem eldönthető, hogy a megelőző három negyedévvel ellentétben valóban gyorsulnak-e a magánszektor beruházásai, avagy csak átmeneti jelenségről van szó.

Az előző negyedévhez képest jelentős változások nem történtek egyes ágazatok beruházási volumennövekedésében. 1998 harmadik negyedévének kiugróan magas feldolgozóipari beruházásától eltekintve a feldolgozóipari beruházások egyenletesen – évesítve 14% körüli ütemben – bővültek az elmúlt 3 negyedévben, mindezekkel együtt is valószínű, hogy a következő negyedévben a bázishatás miatt az feldolgozóipari beruházások éves növekedése negatív lesz.

A feldolgozóipari beruházások alakulására részben magyarázatot adhat az, hogy a vállalati felmérések szerint² a vállalkozások a második félévi kilátásaikat illetően legalább annyira optimisták, mint 1998 nyarán. Ennek az optimizmusnak adhat alapot az is, hogy a nyugat-európai konjunkturális kilátások valamivel kedvezőbbnek tűnnek, mint az elmúlt időszakban, és a belföldi rendelésállomány alakulása is a beruházások növelésére ösztönözhet.

Az export növekedése is dinamikusabbnak látszik, a vállalatok a külpiazi értékesítés növekvő súlyával számolnak.³ A helyzet ellentmondásosságára utal azonban az, hogy a vállalatok 1999-re a tavalyinál jóval visszafogottabb beruházási tervekkel számolnak.⁴ Továbbra is rendkívül magas az építőipari beruházások dinamikája.

Az előző negyedévvel szemben erőteljesebb növekedési ütemet produkáltak bizonyos piaci szolgáltatások, így pl. a kereskedelem és a vendéglátás. Nem volt viszont beruházás-bővülés a szállítás, hírközlés, telekommunikáció területén, a pénzügyi szektor beruházásai pedig egyenesen csökkentek.

Az előző év azonos időszakához képest reálértékben összességében nem történt beruházás bővülés a közösségi beruházások által dominált ágazatokban. Valójában megállapítható, hogy miközben a közösségi szektor beruházásainak éves növekedési üteme negyedévről-negyedévre szélsőségesen ingadozik, trendjében a közösségi beruházások a vállalati szektornál sokkal visszafogottabban növekednek az elmúlt négy negyedévben a megelőző időszak dinamikus növekedésével szemben.

² Kopint-Datorg: A feldolgozóipar helyzete és rövid távú kilátásai 1999 júliusában, Budapest, 1999.

³ Üzleti Jelentések 1999. augusztus 6.

⁴ Ellentmondó várakozások, csökkenő növekedési ütem: A legnagyobb feldolgozóipari cégek helyzete és kilátásai az 1999. júliusi felvétel adatai alapján, TÁRKI 1999. augusztus, Budapest.

Különösen az egészségügyi és szociális ellátás terén estek vissza a beruházások (mintegy 20%-kal), de az oktatás és a köz-igazgatás, társadalombiztosítás területeken is lényegesen alacsonyabb növekedési ütemet regisztráltak mint az első negyedévben (akkor elsősorban az előző évről áthúzódó beruházások emelték meg a volumenindexet). A közösségi jellegű ágazatokban az év további részében sem számolhatunk erősebb dinamikával, mivel az önkormányzatok – e területek fő beruházói – privatizációs bevételekkel már nem számolhatnak, s így beruházásra fordítható forrásaik leapadtak.

2.2 Készletberuházások

A KSH által publikált készletadatok alapján a feldolgozóipari készletek értékesítéshez viszonyított alakulását követjük nyomon. A jelenleg csak 1999 első negyedévéig publikált adatokat a *saját termelésű készletek* esetében – az előző inflációs jelentésünkben bemutatott módon – saját becsléssel egy időszakkal, a második negyedévig egészítjük ki.

Eredményeink szerint a feldolgozóipari készletek értékesítéshez vett aránya nem mutat az előző negyedévben látottakhoz képest jelentős elmozdulást. A feldolgozóipari készletalakulást a súlyánál fogva domináló *gépipar* esetében folytatódott a saját termelésű készletek arányának – 1995 óta folyamatos – csökkenése. Ezt a vásárolt készletarány emelkedése illetve a kimagasló export-értékesítési dinamika fényében pozitív értékesítési várakozások jelénél tartjuk. Továbbra is figyelemre méltó ugyanakkor a *vegyipari* készletek értékesítéshez vett arányának erőteljes emelkedése. Ezt a mélyen visszaeső export és belföldi értékesítés magyarázza. A vegyipar értékesítési és – ennek nyomán – különösen a termelési visszaesése olyan mértékű volt, hogy ez az *ágazat-specifikus* sokk önmagában is közel 2,5 százalékponttal csökkentette a második negyedévi ipari termelés éves volumenindexét.

3. Az államháztartás keresleti hatása

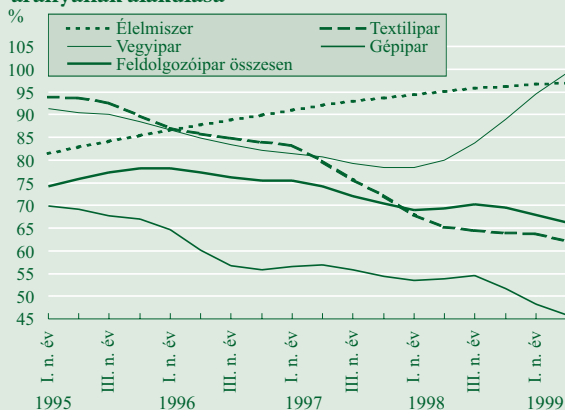
Az államháztartás semleges keresleti hatása az I. félévben két ellentétes negyedév eredőjeként alakult ki. Az államháztartás az I. negyedévben átmeneti tényezők hatására⁵ – a végleges számok alapján – a GDP 0,2%-ával bővítette az aggregált keresletet. A II. negyedévben a keresleti hatás szűkítő jellegű lett, az elsődleges egyenleg alakulását már jellemzően a tartós gazdasági folyamatok dominálták. A kedvező irányba elmozduló folyamatok tartóssága esetén az év egészére vonatkozóan is teljesülhet az a célkitűzés, hogy a nyugdíjreformmal korrigált GDP arányos (SNA) elsődleges egyenleg javuljon, és az államháztartás szűkítse az aggregált keresletet.

⁵ Olyan bevételek és kiadások jelentkeztek, amelyek a hiány évközi lefutását erősen megváltoztatták az idei és tavalyi év tekintetében. Így például idén év elején jelentkezett kezességbeváltás, ami tavaly nem, illetve előző év hasonló időszakában több bevétel folyt be állami követelésekből (pl. orosz államadóság törlesztéséből), mint idén.

A nemzetgazdasági beruházások gazdasági ágak szerint

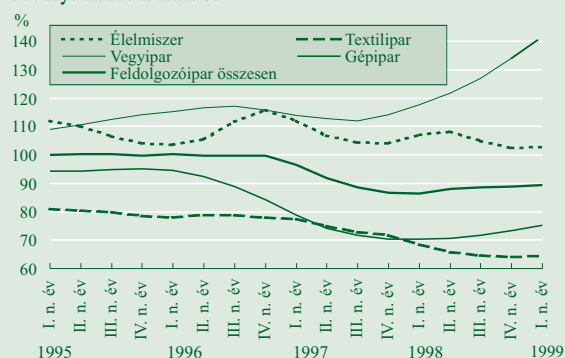
Ágazatok	1998. évi megoszlás	1998. évi volumen-indexek	1999. I. n. évi volumen-indexek	1999. II. n. évi volumen-indexek	1999. I. félévi volumen-indexek
Mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat	3,67	111,6	117,3	102,7	106,8
Bányászat	0,31	107,6	174,2	173,1	173,5
Feldolgozóipar	26,00	123,2	100,9	119,5	111,7
Villamosenergia-, gáz-, hő- és vízellátás	7,16	117,3	127,5	95,5	104,7
Építőipar	1,86	120,2	136,8	188,5	168,0
<i>Anyagi termelés összesen</i>	<i>38,98</i>	<i>120,6</i>	<i>107,8</i>	<i>116,6</i>	<i>113,1</i>
Kereskedelem, közúti jármű és közszükségleti cikk javítása, karbantartása	7,11	123,0	110,6	123,2	118,6
Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás	0,99	113,7	87,7	116,5	103,9
Szállítás, raktározás, posta és távközlés	18,85	109,7	96,9	101,1	99,6
Pénzügyi tevékenység és kiegészítő szolgáltatásai	3,37	147,7	99,7	86,1	90,1
Ingatlanügyletek, bérbeadás, gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatás és lakás-beruházás	18,01	88,0	100,5	96,6	98,2
<i>Anyagi szolgáltatások összesen</i>	<i>48,33</i>	<i>103,7</i>	<i>100,3</i>	<i>101,8</i>	<i>101,2</i>
<i>Anyagi termelés összesen + anyagi szolgáltatások összesen</i>	<i>87,32</i>	<i>110,6</i>	<i>103,7</i>	<i>108,7</i>	<i>106,8</i>
Közigazgatás, védelem és kötelező társadalombiztosítás	3,58	101,9	133,3	116,5	123,2
Oktatás	1,85	95,0	169,2	113,6	134,0
Egészségügyi és szociális ellátás	2,51	108,1	100,8	80,0	88,8
Egyéb közösségi, társadalmi és személyi szolgáltatás	4,75	117,1	119,3	82,7	94,5
<i>Nem anyagi szolgáltatások összesen</i>	<i>12,68</i>	<i>107,2</i>	<i>124,9</i>	<i>95,0</i>	<i>106,1</i>
Összesen	100,00	110,2	106,4	106,8	106,6

Saját termelésű készletek értékesítéshez viszonyított arányának alakulása*

* A hányadosok képzésekor a negyedéves zárókészlet-állományt osztottuk a negyedévet alkotó hónapok értékesítésének átlagával. A hányadosok képzése szezonálisan igazított adatokból történt.

Vásárolt készletek értékesítéshez viszonyított arányának alakulása*

* A hányadosok képzésekor a negyedéves zárókészlet-állományt osztottuk a negyedévet alkotó hónapok értékesítésének átlagával. A hányadosok képzése szezonálisan igazított adatokból történt.

Az államháztartás hiányának alakulása (GDP %)											
	1998	1998	1998	1998	1998	1998	1998	1998	1998	1998	1998
	I. n. év	II. n. év	I. félév	II. félév	év	I. n. év	II. n. év	I. félév	II. félév	év	I. n. év
1. Közp. költségvetés egyenlege privatizáció nélkül	-8,8	-0,7	-4,3	-3,7	-9,0	-2,6	-5,6				
2. Előző évi egyenleg (MNB nélkül)	1,4	3,8	2,7	2,9	1,0	3,0	2,1				
3. Kamategyenleg	-10,7	-6,2	-8,2	-7,0	-9,7	-6,3	-7,9				
4. MNB támogatás és befizetés egyenlege	0,5	1,7	1,2	0,4	-0,3	0,8	0,3				
5. Előző évi alapok egyenlege privatizáció nélkül	0,4	0,4	0,4	0,1	-0,9	-0,1	-0,5				
6. TB egyenlege privatizáció nélkül	-1,1	-1,2	-1,2	-0,9	-2,2	-1,4	-0,4				
7. Önkormányzatok egyenlege privatizáció nélkül	2,0	-1,2	0,2	-0,3	2,1	-1,2	0,4				
8. Önkormányzat előző évi egyenlege	1,9	-1,6	0,0	-0,5	1,9	-1,4	0,1				
9. Államháztartás egyenlege privatizáció nélkül	-7,5	-2,8	-4,9	-4,8	-10,1	-4,6	-7,2				
10. Ebből előző évi egyenleg	2,6	1,8	2,2	1,6	-0,2	0,7	0,3				
11. Államháztartás eredményemlékű hiánya	-5,5	-3,9	-4,6	-4,9	-8,2	-5,8	-6,9				
12. Eredményemlékű előző évi egyenleg	2,6	1,8	2,2	1,6	-0,2	0,3	0,1				
13. Hiány korrekciója hitelüveletekkel	-1,4	-0,6	-1,0	-0,6	0,2	-0,1	0,0				
14. ÁPV Rt hiánya	-0,7	-1,3	-1,1	-0,7	-0,3	-0,5	-0,4				
15. SNA finanszírozási igény 15=11+13+14	-7,6	-5,8	-6,6	-6,3	-8,3	-6,4	-7,3				
16. SNA előző évi egyenleg 16=12+13+14	0,4	-0,1	0,2	0,2	-0,2	-0,3	-0,3				
17. Nyugdíjreform hatása	0,0	0,1	0,0	0,3	0,5	0,5	0,5				
18. Keresleti hatás (16. és 17. Sor változása)				1,1	0,2	-0,2	0,0				

* Az 1998 végi számok nem tartalmazzák a Postabanknak átadott 132 milliárd forint és az ÁPV Rt-nek átadott 50 milliárd forint hatását. A számok visszamenőleg minden negyedévben változnak, mert a KSH új GDP számokat közli, továbbá az I. negyedév államháztartási adatai már véglegesek.

Az ÁFA reálértékének változása (az előző év azonos időszakához képest)

	I. negyedév	II. negyedév	I. félév
Belföldi ÁFA befizetés	1,1	6,6	3,8
Import ÁFA befizetés	3,2	-0,7	1,0
ÁFA visszatérítés	5,8	3,2	4,6
Nettó ÁFA bevétel	-3,0	2,3	0,0

Az államháztartás egyes kiadásainak változása reálértékben* (az előző év azonos időszakához mérten)

	1998		1999	
	I. n. év	I. félév	I. n. év	I. félév**
Bér és járulékiadás	10,7	9,2	6,1	5,7
Dologi kiadások	-8,0	1,7	10,4	5,4
Fogyasztói árkiegészítés	4,0	3,9	11,7	8,2
Közösségi és juttatott fogyasztás összesen	3,3	6,0	8,1	5,9
Nyugdíjak (rokkantnyugdíj is)	4,8	5,4	6,5	8,7
Táppénz	-5,2	-4,5	-0,5	15,2
Szociális juttatások (központi)	-2,2	-2,7	2,8	4,8
Szociális juttatások (önkormányzati)	25,0	28,9	16,1	-0,8
Lakossági transzferek összesen	4,0	4,7	5,9	7,5
Beruházás (központi)	-4,8	11,4	-9,5	-14,6
Beruházás (önkormányzati)	27,0	26,2	1,5	0,0
Beruházási kiadások összesen	9,1	18,8	-4,0	-6,9

A kisebb adóbevételeken keresztül továbbra is rontotta az államháztartás egyenlegét a tervezéskor figyelembe vettnél alacsonyabb árszintemelkedés és gazdasági növekedés, az ÁFA bevételek esetében azonban pozitív fordulat következett be. A nettó ÁFA bevételt három hasonló nagyságrendű tényező határozza meg, a belföldi forgalom után fizetett ÁFA, az import utáni ÁFA és a visszatérítés. Ebből két tényező lényegesen kedvezőbbben alakult a második negyedévben, a belföldi ÁFA reálértéke 5,5%-kal gyorsabban nőtt, mint az első negyedévben, a visszatérítés növekedése pedig 2,6%-kal esett vissza. E két tényező pozitív hatását mérsékelte az import ÁFA befizetés reálértékének csökkenése. A nettó ÁFA bevétel reálértéke így 2,3%-kal nőtt, a félév egészét tekintve pedig – az első negyedéves 3%-os csökkenés ellenére – változatlan maradt. A következő hónapok adatai is azt támasztják alá, hogy a kedvező trendváltás tartósan bizonyulhat.

Az SZJA és a TB járulékok befizetése az első negyedévhez hasonlóan alakult. Az SZJA továbbra is 10%-kal bővült reálértékben, nagyobb részben a reálberek alakulása, kisebb részben az adóterhelés növekedése miatt. A nyugdíjreform bevételecsökkentő hatása, és a TB járulék csökkentése az összes járulékbevétele reálértékének 8-9%-os csökkenését indokolta volna, de a reálberek növekedése miatt a TB járulékok reálértéke összességében csak 1-2%-kal mérséklődött.

A költségvetésbe betervezettnél alacsonyabb infláció a kiadások reálértékének a szándékoltnál nagyobb bővülését eredményezte volna, azonban ezt ellensúlyozta a kiadások elég széles körét érintő zárolása.⁶ A lakossági transzferek és a közösségi és juttatott fogyasztás reálértékének növekedése meghaladta a mérsékeltebb gazdasági növekedés ütemét. Pozitív változás, hogy az idei év közkiadásainak reálérték-bővülése féléves szinten már nem magasabb a tavalyi év hasonló időszakában megfigyelt ütemnél. Ez is alátámasztja, hogy az idei első negyedév magas kiadás-növekedése egyszeri okokra vezethető vissza, és ezt a második negyedév kedvezőbb folyamatai képesek voltak ellensúlyozni. Az állami foglalkoztatottak száma például (az első negyedévnek az előző év első negyedévéhez képest alig mérséklődő létszámával szemben) a második negyedév során 2,5%-kal csökkent az egy évvel korábbi szinthez képest, ami a tervezett éves létszámcsökkenés megvalósulását jelentheti, és az év további részében megtakarítást eredményezhet.

Az államháztartás beruházási kiadásainak reálértéke rendkívül hullámzóan alakul, az önkormányzatok és az intézmények ezen a területen rövidtávon láthatóan alkalmazkodnak a rendelkezésre álló források nagyságához. Az önkormányzatoknál a privatizációs és vagyoneértékesítési bevételek jelentős visszaesését a folyó bevételek növekménye ellensúlyozta, de az előző év első felének rendkívül dinamikus beruházási növekedése így sem bizonyult megismételhetőnek, csak az elért beruházási volument sikerült fenntartani. A központi költségvetés intézményei ezzel szemben az előző év beruházási teljesítményét sem voltak képesek megismételni, és a kiemelt beruházások kivitelezése is lassabb volt. Mindez részben azzal is magyarázható lehet, hogy a tárcák időben tartalékot képeztek az árvíz károkat miatti többletkiadások teljesítésére.

⁶ További zárolásra nem kerülhetett sor, mert az árvizek miatt (augusztusig) 17,5 milliárd forintot kellett a központi költségvetés terhére felhasználni. Ebből 5 milliárd forint a hiányt növelte, 12,5 milliárd forint a tárcák beruházási és folyó kiadási előirányzataiból került átcsoportosításra.

4. Külső kereslet

1999 második negyedévében a külső konjunktúra az előző negyedévhez képest kedvezőbben alakult. Az euró-régióban a konjunktúrális helyzet stabilizálódni látszik, egyes CEFTA országokban is mutatkoznak a stabilizáció jelei, az orosz válság piacszűkítő hatása pedig nem romlik tovább.

A számunkra legfontosabb piacnak, az euró-régió keresletének lassulása megállt. Az ipari termelés a korábbi folyamatos csökkenés után enyhe növekedésbe fordult. Az ipari szektor bizalmi indexe pedig a második negyedév végén enyhén javuló tendenciát mutatott. A fentiekkel szemben a fogyasztói kereslet jóval heterogénebben alakult az euró-zónában. A fogyasztói bizalmi index a második negyedév végéig folyamatosan csökkent, a korábbi historikusan magas szintjéhez képest. Az első negyedévig rendelkezésre álló adatok alapján a kiskereskedelmi értékesítés növekedési üteme folyamatosan csökkent. Az új autók regisztrációja azonban, amely a kereslet élénkülésének egyik indikátora, újból felgyorsult. Bár a második negyedéves GDP adatok még nem ismertek, a legújabb első negyedéves adatok alapján a GDP növekedés negyedév/negyedév alapon enyhén gyorsult 1998 utolsó negyedévéhez viszonyítva. Ez elsősorban az igen dinamikus növekvő állóeszköz-felhalmozásnak és közösségi fogyasztásnak volt köszönhető, de a magánfogyasztás növekedési üteme is számottevően emelkedett. Kedvező, hogy az importkereslet is enyhe növekedésnek indult.

A közép-kelet európai országokban a recesszióra utaló jelek továbbra is általánosan jellemzőek voltak. A számunkra fontosabb kereskedelmi partnerek közül Lengyelországban a konjunktúra megfordulásának jelei mutatkoznak, ahol az első negyedévben 1,5%-kal, a második negyedévben 2,9%-kal nőtt a GDP az előző év azonos időszakához képest. Csehországban az első negyedéves 4,5%-os GDP visszaesés után, a Kormányzat és az elemző intézetek egész évre 1–1,5%-os GDP csökkenést prognosztizálnak. Romániában a GDP jelentős mértékű visszaeséséről, míg Szlovákiában a növekedés lassulásáról adtak számot a statisztikák. Oroszországban és a FÁK térségben, elsősorban az olajár-növekedés következtében, a termelés ill. a GDP visszaesése lelassult, a válság enyhülni látszik.

Korábbi inflációs jelentéseinkben (1999/I. és 1999/II.) a külkereskedelmi folyamatokat szezonálisan igazítva, havi adatok alapján elemeztük. A rövidtávú értékeléshez a szezonális igazításból származtatott trend-ciklus évesített növekedési ütemeinek elemzését használtuk fel. Ezekkel kapcsolatban több probléma is megemlíthető:

1. A vámstatisztikai adatok a vámárunyilatkozatok folyamatos feldolgozása során utólag is változnak, ezért a várható kiegészülések tekintetében az MNB becsléseit kellett felhasználnunk.

2. Egyes nagyobb exportőr cégek a vámárunyilatkozatokat 1998 óta negyedévente összevonva adják be, ezért egy adott negyedéven belül az első hónapokban alacsonyabb, míg az utolsó hónapban magasabb export adódott, amelynek torzító hatása a havi adatok elemzésekor jelentkezett.

Az eurórégió főbb makrogazdasági mutatói I. (változás az előző év azonos időszakához képest, szezonálisan igazított adatok)

	1998				1999	
	I. n. év	II. n. év	III. n. év	IV. n. év	I. n. év.	II. n. év.
Reál GDP	3,6	2,8	2,7	2,0	1,8	
Belföldi felhasználás	3,7	3,0	3,6	3,2	2,6	
Magán fogyasztás	2,4	2,3	3,0	2,6	2,8	
Közösségi fogyasztás	1,9	2,1	1,3	0,7	1,4	
Bruttó állóeszköz felhalmozás	6,1	3,1	4,7	3,4	4,4	
Készletfelhalmozás*	0,7	0,5	0,6	0,7	-0,3	
Export	11,0	8,6	4,2	1,1	-0,1	
Import	12,0	9,7	7,3	4,7	2,3	
Nettó export*	0,0	-0,1	-0,8	-1,1	-0,7	
Új autó regisztrációk**	12,7	2,8	7,4	7,5	7,1	10
Kiskereskedelmi forgalom**	2,6	1,8	2,8	3,0	2,5	

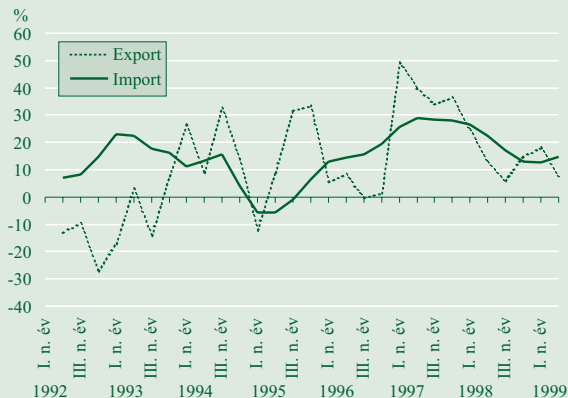
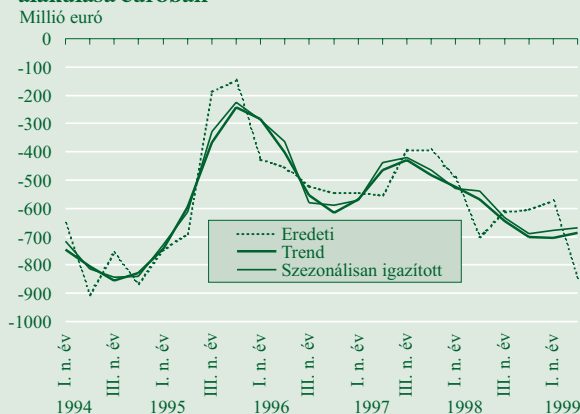
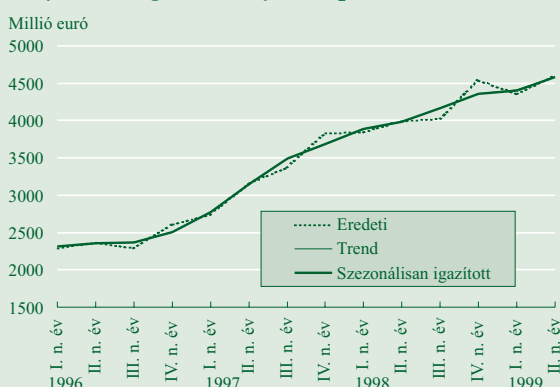
* A reál GDP-hez való hozzájárulás mértéke százalékpontban.

** Szezonálisan nem igazított adatok.

Az eurórégió főbb makrogazdasági mutatói II. (változás az előző negyedévhez képest, szezonálisan igazított adatok évesítve)

	1998				1999
	I. n. év	II. n. év	III. n. év	IV. n. év	I. n. év
Reál GDP	2,8	2,0	2,4	0,8	2,0
Belföldi felhasználás	5,3	1,6	3,2	2,8	2,8
Magán fogyasztás	3,6	2,0	2,4	2,4	4,5
Közösségi fogyasztás	5,3	0,8	-1,2	-2,0	8,2
Bruttó állóeszköz felhalmozás	6,6	-2,8	9,5	1,2	10,8
Készletfelhalmozás*	0,4	0,8	0,0	1,6	-3,2
Export	4,1	5,7	0,4	-5,5	-0,8
Import	11,7	4,1	2,4	0,8	1,6
Nettó export*	-2,0	0,8	-0,8	-2,0	-0,8

* A reál GDP-hez való hozzájárulás mértéke százalékpontban.

Export és import volumen, évesített negyedéves növekedési ütemei**A vámstatisztika szerinti export és importtrend alakulása** (évesített negyedéves növekedési ütemek euróban)**A vámstatisztika szerinti külkereskedelmi egyenleg alakulása euróban****A fejlett országokba irányuló export alakulása**

3. A fent említettek miatt, illetve azért, mert a havi adatok általában zajosak, a rövidbázisú évesített indexek az utolsó hónapokban mindig különösképpen változékonyaknak bizonyultak.

A fentieket figyelembe véve a továbbiakban a negyedéves adatok használata mellett döntöttünk. Így a kiegészülések torzító hatása kisebb, a vámárunyilatkozatok negyedéves összevonásának problémája sem jelentkezik és a szezonális igazítás is jóval stabilabbnak bizonyul.

További kérdésként merül fel, hogy milyen devizában számított adatokat igazítunk, hiszen a keresztárfolyam változások adott esetben jelentős mértékben megváltoztathatják a folyamatok értékelését. Mivel az export és import ügyletek fizetései több, mint 70%-ban euróban történnek, a valóságos – keresztárfolyam hatásoktól megtisztított folyamatokhoz – az euróban való igazítás áll közelebb. Ezt figyelembe véve az adatokat euróban igazítva közöljük, kivéve ha olyan relációról van szó ahol a fizetések túlnyomó része dollárban zajlik, ld. FÁK-országokba irányuló export. Tájékoztatóként dollárban is közlünk adatokat.

A némiképp kedvezőbbé váló nemzetközi gazdasági környezet hatása tükröződött a második negyedévben a hazai export- és importfolyamatokban is. Bár az éves indexek az exportban és az importban egyaránt lassabb növekedési ütemet mutatnak, mint 1998-ban, ez részben az elmúlt két év 20%-t meghaladó exportdinamikájának a bázishatása. Másrészt az orosz export alacsonyabb szinten való stabilizálódása az év első felében még további dinamika-lassulásként jelentkezik. A volumenindexek rövidbázisú indexei szerint a második negyedévben az export kisebb ütemben növekedett, mint az import. Figyelembe véve azonban azt, hogy a kivitel évesített trend volumenének rendkívül nagy a volatilitása, ebből csak korlátozottan lehet levonni következtetéseket. Az euróban számított értékek kedvezőbb képet mutatnak. Mind az export, mind az import dinamikája a tavaly második félévi csökkenés és az első negyedévi stagnálás után már némileg növekedett, és az export dinamikája valamegyest meghaladta az importét.⁷

1999 második negyedévében az export 5436 millió eurót (5744 millió dollárt), az import pedig 6286 millió eurót (6645 millió dollárt) tett ki. A fenti folyamatoknak köszönhetően az időszakban 850 millió euró (901 millió dollár) külkereskedelmi hiány alakult ki, ami 148 millió euróval (126 millió dollárral) volt magasabb, mint az előző év azonos időszakában.⁸ A szezonálisan igazított, illetve a trend adatok alapján a külkereskedelmi egyenleg (euróban) az 1998 negyedik negyedévi szinten stabilizálódott.⁹

⁷ Dollárban számítva az export és az import közel azonos dinamika mellett csökkent. A dollárban és az euróban számított mutatók közötti lényegi eltérést elsősorban a keresztárfolyam-hatás – az euró dollárral szembeni gyengülése – okozza.

⁸ A külkereskedelmi adatok a vámárunyilatkozatok folyamatos feldolgozása miatt előzeteseknek minősülnek, az év hátralévő részében némileg még módosulhatnak.

⁹ A külkereskedelmi egyenleg dollárban számított trendje 1998. negyedik negyedévébenél kisebb, az első negyedévébenél némileg magasabb hiányt mutatott 1999. második negyedévében.

A külkereskedelem országszerkezetéről továbbra is elmondható, hogy a fejlett országokba ill. az Európai Unióba irányuló exportunk dinamikus növekedése a második negyedévben is folytatódott. A CEFTA-térségbe irányuló exportunk az első negyedévi visszaesés után ismét a tavalyi év első felére jellemző szint közelébe emelkedett. A FÁK-országokba irányuló export kb. a válság előtti szint 40%-án stabilizálódott.

Az export felhasználás-szerkezetében a legnagyobb növekedési ütemet a tartós fogyasztási cikkek kivitele mutatott. E termékcsoporthoz nem érintette erőteljesen az európai növekedés lassulása, mivel a tartós fogyasztási cikk kereslet a konjunktúra lelassulása idején sem csökkent jelentősen az euró-régióban. A beruházási termékek exportjának növekedési üteme a tavalyi év második negyedéve óta folyamatosan lassult, és ez év második negyedévére az évesített növekedési ütem enyhén negatívba fordult. Mindez annak ellenére következett be, hogy 1999 első negyedévében az euró-régió beruházásai dinamizálódtak és bizonyos jelek ennek második negyedévi folytatódására utalnak. Ennek az lehet a magyarázata, hogy azon termékek beruházási kereslete nőtt meg, amelyek esetében a magyar exportőrök kevésbé versenyképesek pl. a dél-kelet-ázsiai termelőkhez képest, illetve nem zárható ki az sem, hogy a magyar export bizonyos késleltetéssel követi a külső kereslet változását. A nem-tartós fogyasztási termékek exportja az előző negyedév stagnáló dinamikája után némileg gyorsult. Az intermedier termékek kivitele továbbra is csökkenést mutatott.

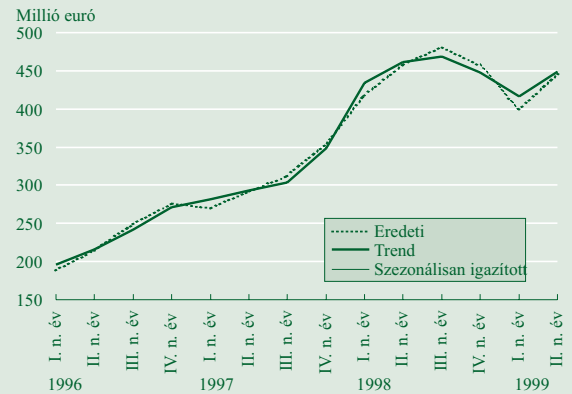
Az export SITC kategorizálású termékcsoporthoz bontásából is kirajzolódnak az előbbieken vázolt folyamatok. A korábban legmagasabb növekedési ütemet felmutató gépek és gépi berendezések termékcsoporthoz növekedési üteme a feldolgozott termékek dinamikája alá esett. Az élelmiszer-kivitel alacsony szinten stabilizálódott, korábban tapasztalt visszaesése fokozatosan megszűnni látszik, elsősorban az oroszországi helyzet stabilizálódásának következtében. Hasonlóan az előző negyedévhez képest emelkedő növekedési ütemet mutatott fel a nyersanyagok termékcsoporthoz is.

Az importban az előző negyedév folyamataihoz hasonlóan továbbra is a legdinamikusabban növekvő csoport a tartós fogyasztási cikkek és a beruházási termékek. A dinamikus növekvő beruházási import a nemzetgazdasági beruházások növekvő dinamikáját vetíti előre a harmadik negyedévben.

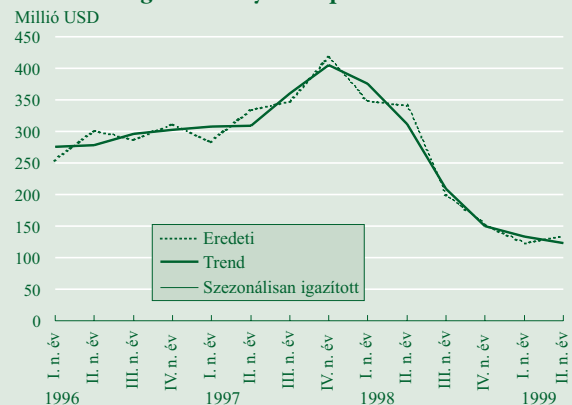
A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulását az év eddigi időszakában is az idegenforgalmi egyenleg trendjének 1997 közepétől érzékelhető stabilizálódása, és az egyéb szolgáltatások egyenlege trendjének 1997 második negyedéve óta tartó erőteljes romlása határozta meg. Igaz, előző jelentésünkben arról adtunk számot, hogy az idegenforgalom egyenlege várakozásunkkal ellentétben javuló volt, csak hogy keresztülvezetve azokat a változtatásokat, amelyek az 1998-as és 1999-es idegenforgalmi adatokat egymással összehasonlíthatóvá teszik,¹⁰ az ide-

¹⁰ Itt hívjuk fel a figyelmet, hogy 1999-től a nem-rezidensek nem-konvertibilis folyószámláján történt jóváírások már nem az idegenforgalom kiadási oldalán, hanem az importnál vannak elszámolva. Hogy az 1998-as adatokkal való összehasonlíthatóságot biztosítsuk, visszamenőleg elvégeztük ezt a korrekciót a múlt évre is. Így természetesen a korábbi publikációkban napvilágot látott számok az import valamint az idegenforgalom kiadási adatait tekintve változtak. A folyó fizetési mérleg egyenlegét a változás nem érinti, hiszen csak annak összetevői közötti átrendezést jelent.

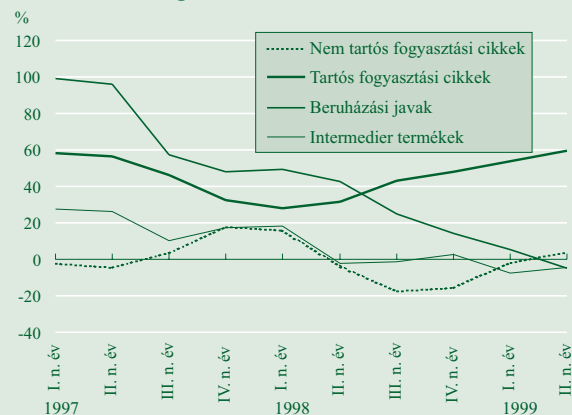
A CEFTA-térségbe irányuló export alakulása

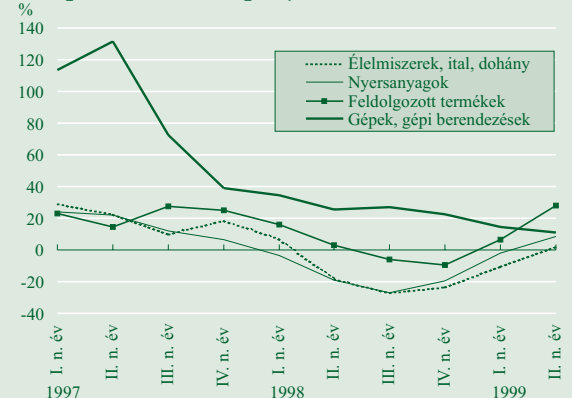
A FÁK-országokba irányuló export alakulása

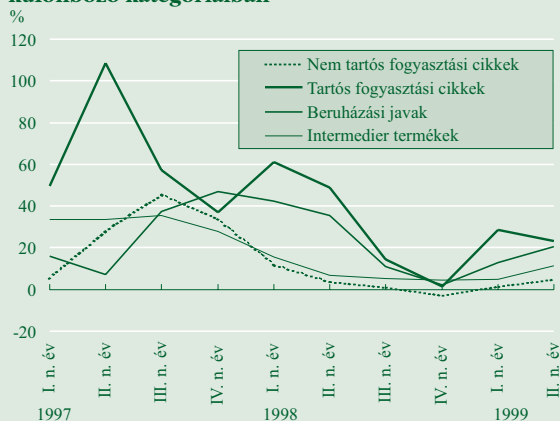
Évesített trendnövekedési ütemek az export különböző kategóriáiban

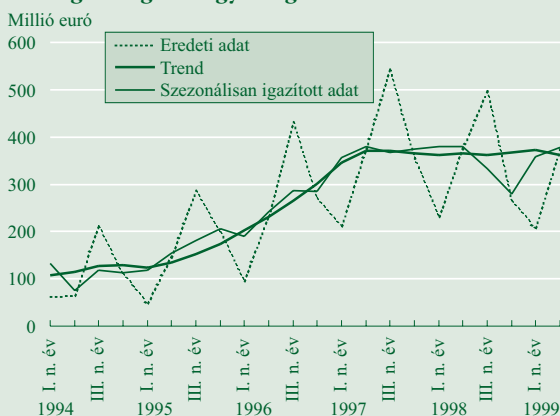
Évesített trendnövekedési ütemek az export SITC-5 főcsoportjában

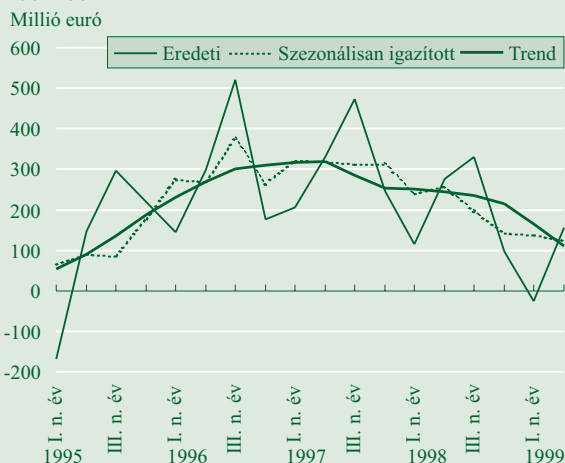
Évesített trendnövekedési ütemek az import különböző kategóriáiban

Az idegenforgalmi egyenleg alakulása

A szolgáltatás-külkereskedelmi egyenleg alakulása 1995–99

genforgalom egyenlegében sem mutatható már ki javulás. A jugoszláviai háború hatása az idegenforgalmi szektorra átmenetinek bizonyult, hiszen az idegenforgalmi bevételek euróban mért trendje (amely feltehetően jobban közelíti az idegenforgalom fizetési szerkezetét) stagnált. Az egyenleg-trendjének enyhe romlását elsősorban az idegenforgalmi kiadások-trendjének emelkedése magyarázta.

Az idegenforgalmat érintő ezen változtatástól eltekintve azonban azok a tendenciák folytatódtak, amiket már az első negyed-év adatai alapján is leszárhettünk: a hagyományosan többletet mutató építési-szerelési szolgáltatásoknál a kiadások erőteljes növekedése, a fuvarozás-szállítmányozás körében pedig a bevételi oldal jelentős csökkenése eredményezett a tavalyinál kedvezőtlenebb egyenleget, noha ez utóbbi esetében kétségtelen, hogy a második negyedévben a romlás már nem olyan jelentős, mint az első negyedévben. Ez részben annak köszönhető, hogy a tavaly első negyedévi bázis kiugróan magas volt, így a visszaesés bizonyos értelemben várható volt. A második negyedévi enyhébb visszaesésben már a „jugoszláv” hatások érződnek. A múltban többnyire hiányt mutató szolgáltatásoknál folytatódó egyenlegromlást inkább a bevételek csökkenése, semmint a kiadások növekedése jellemzi. Különösen az üzleti valamint a technikai és kulturális szolgáltatások esetében van ez így. Az alábbi ábrán a szolgáltatásforgalom trendje jól mutatja, hogy a romló tendenciák folytatódnak. Bár az 1998-as év végét az idegenforgalmon kívüli szolgáltatások alakulása miatt némi stabilizálódás jellemezte, az idei első két negyedév a romló folyamatok mélyülését hozta magával.